

27 **2. HAFTA**28 **ULUSLARARASI PARA SİSTEMİ, DÖVİZ, DÖVİZ VE DÖVİZ PİYASALARI**1 1. Uluslararası Para Sistemi Nedir?

Uluslararası para sistemi; ülkeler arasındaki ödeme işlemlerinin hangi kurallar çerçevesinde yapılacağını ve döviz kurlarının nasıl belirleneceğini düzenleyen yapıdır.

- Temel amacı:
- Uluslararası ticaretin kolaylaştırılması
- Ödemeler dengesinin sağlanması

2 Tarihsel Gelişim

A) Altın Standardı (1870–1914)

- Paralar altına bağlıydı.
- Her ülkenin parası belirli miktarda altına çevrilebilirdi.
- Kur istikrarı vardı.
- Ancak ekonomik krizlere karşı esnek değildi.

29 **B) Bretton Woods Sistemi (1944–1971)**1 ABD'nin New Hampshire eyaletindeki Bretton Woods kasabasında kurulmuştur.

Kurulan kurumlar:

- International Monetary Fund
- World Bank
-

2 Özellikleri:

- ABD doları altına bağlıydı.
- Diğer ülkeler dolar üzerinden kur belirliyordu.
- Sabit ama ayarlanabilir kur sistemi vardı.
- 1971'de ABD'nin doların altına çevrilebilirliğini kaldırmasıyla sistem sona erdi.
-

30 1 C) Günümüz Sistemi (1973 sonrası)

- Dalgalı kur sistemi yaygınlaştı.
- Piyasa koşulları belirleyici oldu.
- Merkez bankaları gerektiğinde müdahale edebilmektedir.

2 Uluslararası Para Sisteminin Temel Amaçları

- Kur istikrarı
- Ödemeler dengesi sorunlarının çözümü
- Finansal krizlerin önlenmesi
- Küresel ticaretin desteklenmesi

31 **2. DÖVİZ, DÖVİZ KURU VE DÖVİZ PİYASALARI**1 Döviz Nedir?

Döviz;

- Yabancı ülkelerin parasıdır.
- Ülkeler arası ödemelerde kullanılabilen para, çek, poliçe vb. ödeme araçlarıdır.
- Uluslararası ticaretin temel aracıdır.

Döviz Kuru Nedir?

- Bir ülke parasının başka bir ülke parası karşısındaki değeridir.
- Örnek:
1 USD = 43 TL
-

2] Döviz Kuru Rejimi Nedir?

- Bir ülkenin döviz kurunu belirleme yöntemidir.

Döviz Piyasası (Forex) Nedir?

- Döviz arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya döviz piyasası (Foreign Exchange Market – FOREX) denir.
-
-

32 **Döviz Piyasasının Temel İşlevleri**

1] Riskten Korunma (Hedging)

- Döviz kuru değişimlerinden doğabilecek zararları önlemek için çeşitli finansal araçlar sunar (forward, futures vb.).

Kredi Sağlama

Özellikle akreditifli işlemlerde:

- İhracatçı, malları yükledikten sonra evrakları bankaya sunar.
- Banka ödeme garantisi sağlar.
- İthalatçı malları çekmeden önce bankasına ödeme yapar.
- Bu süreçte banka ticaretin finansmanını üstlenmiş olur.
-

2] Satın Alma Gücü Transferi

- Ulusal paraların birbirine dönüştürülmesini sağlayarak:
- Uluslararası ticaret
- Yatırım
- Fon transferi

işlemlerini mümkün kılar.

-

33

1] Döviz Piyasasının Özellikleri

- Fiziksel bir borsa değildir.
- Alıcı ve satıcı doğrudan karşılaşmaz.
- Büyük bankalar piyasa yapıcıdır.
- 24 saat açıktır.
- Evrensel niteliktedir.
- Tam rekabete oldukça yakındır.
- Sözleşmeler müşteri ihtiyacına göre düzenlenebilir.

2] Döviz Piyasası İşlemcileri

- Bankalar ve banka dışı finans kuruluşları
- Dış ticaret yapan firmalar
- Spekülatörler
- Arbitrajcılar
- Merkez Bankaları
- Döviz brokerleri

- Enflasyondan korunmak isteyen yatırımcılar
-

34 DÖVİZ PİYASASINDA İŞLEM TÜRLERİ

1

1. Spot İşlemler

- Anında teslim – anında ödeme
- Günlük kur üzerinden işlem yapılır
-

2

2. Vadeli (Forward) İşlemler

- Gelecekte belirlenen tarihte teslim
- Kur bugünden sabitlenir
- Kur riskine karşı korunma sağlar
-

35 DÖVİZ KURU

1

- Döviz kuru; bir yabancı paranın ulusal para cinsinden değeridir.

1. Kotasyon Türleri

Dolaysız Kotasyon (Avrupa Usulü)

- $1\$ = 43 \text{ TL}$
- Yabancı para → Ulusal para cinsinden gösterilir.

Dolaylı Kotasyon (Amerikan Usulü)

- $1 \text{ TL} = 0,0232 \$$
- Ulusal para → Yabancı para cinsinden gösterilir.
-
-

2

2. Alış ve Satış Kuru

Alış Kuru: Bankanın döviz aldığı kur

Satış Kuru: Bankanın döviz sattığı kur

- Bankalar düşükten alır, yüksekte satar.
- Alış ve satış farkına Kur Marjı (Spread) denir.

Marjı Etkileyen Faktörler

- İşlem hacmi
- Piyasa istikrarsızlığı
- Beklentiler
-

36

1

3. Spot ve Vadeli Kur

- Spot kur: Günlük ilan edilen kur
- Forward kur: Gelecekteki teslim için belirlenen kur

4. Nominal ve Reel Kur

Nominal Kur

- Günlük ilan edilen piyasa kuru

Reel Kur

- Nominal kurun enflasyon ve maliyet farklarıyla düzeltilmiş hali
- Reel kur = Rekabet gücünü gösterir.

2

5. Parite

- İki yabancı para arasındaki değişim oranıdır.

Örn: EUR/USD

- Baz para: EUR
- Karşıt para: USD

37 **DÖVİZ KURU DEĞİŞİMLERİ**

- 1 Kur yükselirse:
- Yabancı para değer kazanır
 - Ulusal para değer kaybeder
 - İthalat azalır
 - İhracat artar
- 2 Kur düşerse:
- Yabancı para değer kaybeder
 - Ulusal para değer kazanır
 - İthalat artar
 - İhracat azalır

38 **DÖVİZ KURU REJİMLERİ**

- 1 A) Sabit Kur Sistemi
- Kur devlet tarafından belirlenir.
 - Merkez bankası müdahale eder.
 - Kur belirli bir seviyede tutulur.
 -
- 2 Avantajları:
- ✓ Kur istikrarı
 - ✓ Enflasyon kontrolü
- Dezavantajları:
- ✗ Rezerv kaybı riski
 - ✗ Spekülatif ataklara açık
 -

39

- 1 B) Dalgalı Kur Sistemi
- Kur arz ve talebe göre belirlenir.
 - Devlet müdahalesi yoktur (veya sınırlıdır).
- 2 Avantajları:
- ✓ Piyasa dengesi
 - ✓ Rezerv baskısı yok
- Dezavantajları:
- ✗ Kur oynaklığı
 - ✗ Belirsizlik
 -

40

- 1 C) Yönetilen Dalgalı Kur
- Kur serbesttir.
 - Ancak merkez bankası gerektiğinde müdahale eder.
- Türkiye'de uygulanan sistem budur.
-
- 2 D) Para Kurulu Sistemi
- Yerel para tamamen güçlü bir yabancı paraya sabitlenir.

- Para arzı rezerv kadar olabilir.
- Örnek: Hong Kong – ABD Doları
-

41 KUR REJİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI VE UYGULAMA

- Rejimlerin Karşılaştırılması
-

42 Kur Rejimlerinin Ekonomiye Etkisi

- İthalat ve ihracat fiyatları
- Enflasyon
- Dış borçlar
- Sermaye hareketleri
-

43 ARBİTRAJ VE SPEKÜLASYON

- 1 Arbitraj
 - Aynı anda fiyat farklarından kazanç
 - Risksiz kazanç
 - Kur farkından yararlanma
- 2 Spekülasyon
 - Gelecekte fiyat değişimi beklentisi
 - Risk vardır
 - Kazanç ve zarar ihtimali vardır
 - Boğalar → Kur yükselecek bekler
 - Ayılar → Kur düşecek bekler

44 Arbitraj ve Spekülasyon Farkı

45 Devalüasyon ve Revalüasyon

Devalüasyon:

- Sabit kur sisteminde yerel paranın resmi olarak değerinin düşürülmesi.
- İhracatı artırır, ithalatı azaltır.

Revalüasyon:

- Yerel paranın değerinin artırılması.
- İthalatı kolaylaştırır, ihracatı zorlaştırır.
-

46 MANİPÜLASYON VE KONVERTİBİLİTE

- 1 MANİPÜLASYON
 - Yanlış bilgi veya fiyat müdahalesi ile piyasayı yanıltma
 - Piyasa dolandırıcılığıdır.
- 2 KONVERTİBİLİTE
 - Bir ülke parasının:
 - Serbestçe başka paralara çevrilebilmesi
 - Uluslararası işlemlerde kullanılabilmesi

47 DERS SONU KAZANIMLARI

- ✓ Döviz ve döviz piyasasını tanımlar
- ✓ Spot ve forward işlemleri ayırt eder
- ✓ Kur türlerini açıklar
- ✓ Arbitraj ve spekülasyonu karşılaştırır
- ✓ Kur değişimlerinin ticarete etkisini analiz eder
- ✓ Kur rejimlerini ayırt eder

-

48 **3. Hafta**

Döviz Piyasalarının İşleyişi Ve Döviz Kuru Belirleme Teorileri